

Warszawa, dnia 31 marca 2020 r.

**Stanowisko Zarządu Krajowego
Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa ELSA Poland
w sprawie ustawy z dnia 28 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach
związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób
zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw**

Dnia 28 marca 2020 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej przyjął ustawę o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (dalej jako: "Ustawa"). Ustawa została przekazana do rozpatrzenia przez Senat, a następnie ponownie przez Sejm celem rozpatrzenia poprawek drugiej izby parlamentu.

Wprowadzono szereg zmian do ustaw, które tworzą obecnie tzw. "tarczę antykryzysową". Wśród nich pojawiły się zmiany wprowadzone do ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1504), (dalej jako: Kodeks wyborczy). Zmiany te zakładają m.in.

1. Rozszerzenie listy osób, którym przysługuje prawo do głosowania korespondencyjnego. Obecnie w ten sposób mogą głosować jedynie osoby z niepełnosprawnością. Ustawa zakłada, że głosować korespondencyjnie będą mogły także osoby z ukończonym 60 rokiem życia oraz osoby podlegające w dniu głosowania obowiązkowej kwarantannie, izolacji lub izolacji w warunkach domowych.
2. Obniżenie wieku osób, które mogą głosować przez pełnomocnika z 75 na 60 lat.

Jako Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA Poland uważamy proponowane postanowienia ustawy za niezgodne z Konstytucją i domagamy się rezygnacji z ich wprowadzenia. Sposób procedowania podczas procesu legislacyjnego był wadliwy i w istotny sposób przyczynia się do naruszenia praw i wolności wynikających z najważniejszego aktu prawnego w Polsce.

1. Została naruszona zasada trzech czytań wynikająca z art. 119 ust. 1 Konstytucji, która zakłada, że każdy projekt ustawy ma zostać rozpatrzony przez Sejm w trzech czytaniach. Poprawki do Ustawy, zakładające zmiany w Kodeksie wyborczym, zostały zgłoszone dopiero w trakcie drugiego czytania projektu Ustawy. Wprowadzanie zmian w Kodeksie wyborczym nie powinno odbywać się w toku procesu legislacyjnego innego projektu ustawy. Art. 36 ust. 4 Regulaminu Sejmu pozwalający na wnoszenie poprawek do projektów ustaw lub uchwał do końca drugiego czytania nie znajduje tutaj zastosowania, ponieważ właściwy jest art. 89 ust. 2.
2. Zgodnie z art. 89 ust. 2 Regulaminu Sejmu pierwsze czytanie projektu zmian kodeksu nie może odbyć się wcześniej niż czternastego dnia od doręczenia posłom druku projektu tych zmian. Termin ten nie został zachowany. Jednocześnie, art. 123 ust. 1 Konstytucji wskazuje, że projekty ustaw dotyczące kodeksów nie mogą zostać uznane za pilne.
3. Naruszona została zasada niewprowadzania zmian dotyczących procesu wyborczego wynikająca z art. 2 Konstytucji. Zasada ta jest przywoływana m.in. w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 lipca 2011 r., sygn. K 9/11. W naszej ocenie, zmiany wprowadzane w Kodeksie wyborczym mają charakter istotny ze względu na ich wpływ na tryb głosowania przez wyborców. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 czerwca 2011 r., sygn. K 3/09 wskazuje, że: "Zgodnie z orzecznictwem Trybunału kwestię «istotności» zmiany w przepisach prawa wyborczego należy oceniać w

odniesieniu do konkretnej zmiany. Co do zasady, «istotną zmianą» w prawie wyborczym jest taka, która w wyraźny sposób wpływa na przebieg głosowania i jego wyniki i która w związku z tym wymaga uprzedzenia adresatów normy prawnej o jej wprowadzeniu».

Należy zauważyć, że obok naruszeń w procedowaniu zmian w Kodeksie wyborczym ich treść także nie jest zgodna z obowiązującymi zasadami prawnymi wynikającymi z Konstytucji.

1. Naruszenie zasady równości wynikającej z art. 32 oraz z art. 127 ust. 1 Konstytucji. Do głosowania korespondencyjnego uprawnione są osoby z niepełnosprawnością, osoby objęte kwarantanną, izolacją lub izolacją w warunkach domowych oraz osoby, które najpóźniej w dniu wyborów ukończą 60 lat. Oznacza to, że, przykładowo, osoby chore poniżej 60 roku życia, które nie mogą samodzielnie stawić się w lokalu wyborczym, nie mają możliwości skorzystania ze swojego prawa głosu. Nie przysługuje im bowiem uprawnienie do głosowania korespondencyjnego lub głosowania przez pełnomocnika.

Ponadto należy zauważyć, że ze względu na konieczność zgłoszenia chęci głosowania korespondencyjnego przez osoby objęte kwarantanną, izolacją lub izolacją w warunkach domowych najpóźniej na 5 dni przed dniem wyborów, ewentualne objęcie kwarantanną, izolacją lub izolacją w warunkach domowych w późniejszym terminie skutkuje brakiem możliwości wzięcia udziału w wyborach.

2. Ze względu na brak możliwości dokładnego przewidzenia sytuacji dotyczącej rozmiarów i skutków pandemii w maju bieżącego roku przeprowadzenie wyborów w kształcie przewidzianym w Ustawie może grozić naruszeniem zasady powszechności wyborów (art. 127 ust. 1 Konstytucji) oraz zasady wyłaniania władzy przez Suwerena (art. 4 Konstytucji). Głosowanie dla dużej części obywateli może być utrudnione lub niemożliwe ze względu na konieczność poddania się zaleceniom medycznym pozostania w domu i nie narażanie innych osób na zagrożenie koronawirusem, przy jednoczesnym braku możliwości głosowania w inny sposób niż przez osobiste stawienie się w lokalu wyborczym.

W związku z powyższym, zwracamy się do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej by przyjął poprawki zaproponowane przez Senat mające na celu wykreślenie zmian wprowadzanych w Kodeksie Wyborczym. Należy zauważyć, że wejście w życie obecnych postanowień Ustawy przed wyborami zaplanowanymi na maj bieżącego roku może skutkować uznaniem wyborów za nieważne ze względu na ich przeprowadzenie z wykorzystaniem przepisów niezgodnych z Konstytucją. Taka sytuacja może dodatkowo skutkować wieloletnim chaosem prawnym.

Podpisano

Zarząd Krajowy ELSA Poland